

Max Jacob i Picasso a París

L'exposició que amb el títol 'Max Jacob i Picasso' acaba d'inaugurar-se al Museu Picasso de París –va ser presentada durant l'estiu a Quimper, la ciutat natal del poeta- ofereix més d'un al·licient per als interessats en aquestes dues figures del segle XIX.

Aquesta mena de confrontacions fan que surtin a la llum obres impensades o poc conegudes al costat d'altres de rellevants però que poden veure més fàcilment. A través de l'exposició i, encara més, través del catàleg que ha elaborat Hélène Seckel, queden clars un quants punts que afecten la història de l'art modern. Potser el primer és la gran fe que Max Jacob tingué en Picasso, abans que ningú, després d'haver vist les seves obres del 1901. Aquesta fe no es desmentirà ni s'aflebirà mai més.

Un altre punt, per a nosaltres importantíssim i que sempre hem defensat, és que per a Max Jacob, com per André Salmon, els dos que primer assistiren a l'execució de *Les senyorettes del carrer d'Avinyó* i a la desclosa del cubisme, la prioritat de Picasso en la descoberta i l'elaboració d'aquest nou llenguatge és indiscutible. Max escriu: 'Picasso, inventor del cubisme (ell n'és l'inventor i ningú més, en sóc el testimoni)' (Catàleg, p. 246).

Mestre del cubisme

En els seus *Records sobre Picasso*, del 1927, precisa: 'Cada dia aportava un nou progrés al cubisme. Un vespre, Picasso conegué Braque i en va fer el seu alumne. Fou Braque qui vingué la missió d'exposar el primer quadre cubista per raons que no he d'aprofundir'. Aquestes raons creiem haver-les aprofundit en el nostre llibre *Picasso Cubisme*.

Un altre episodi, i no pas minso, queda aclarit gràcies al rigor i a les dades precises portades per Hélène Seckel. Em refereixo a l'empresonament i la mort de Max Jacob en el camp de concentració. Esperits malèvols havien propagat la llegenda que Picasso no havia fet res per salvar el seu amic. Picasso va fer tot el que va poder, que és molt, tenint en compte que era l'autor del Gernika i que, amb raó, podia témer per ell mateix. No cal insistir-hi. Qui vulgui informar-se que llegeixi el capítol que fa referència a l'any Josep Maria Sert, Sacha Guitry i altres personalitats franquistes, perquè era posar-se massa en evidència, per no dir que era posar-se a la gola del llop. És sobretot Cocteau, gran amic de Picasso, qui obtindrà l'ordre d'alliberament de Max Jacob, que arriba massa tard. Hi ha un punt escruixidor en aquest relat: Max Jacob, que havia signat un manifest d'adhesió a Franco, encapçalat per Paul Claudel, havia tingut la feblesa de donar un poema seu a la revista *Occident*, de l'ambaixada espanyola, que publica la seva foto a la mateixa pàgina on n'apareixen una de Franco i una de Millán Astray. Max Jacob creu en el règim de Vichy i, per tant, en la col·laboració amb els nazis. Ho diu a Nino Frank el 10 de maig del 1941, en aquests termes: "Comprenc la tristesa de Picasso i el seu abandó. Car tot s'és acabat per a tots aquells que no col·laborin de tot cor" (Catàleg p. 262).

La personalitat de Max Jacob en relació amb Picasso té per a nosaltres, catalans, uns incentius especials, perquè ell és un dels qui més subratlla la catalanitat del gran artista. Aquesta valoració el durà a escriure el poema *Honor a la Sardana i a la Tenora*, dedicat precisament a Picasso, traduït a pocs anys per Àlex Susanna.

Quan Picasso li fa el seu retrat al 1915, Max Jacob escriu a Apollinaire: “Poso a casa de Picasso i al seu davant mateix. Em fa un retrat a llapis que és ben *hermós*, s’assembla a la vegada al del meu avi, a un vell pagès català i a la meva mare”.

Hem de tenir present que la primera obra de Max Jacob il·lustrada per Picasso amb quatre aiguaforts (executats gairebé íntegrament a Cadaqués), és *Saint Matorel*, segons el nom del protagonista, i que la narració transcorre, en part, en un convent de Barcelona. Recordem, finalment, que Max Jacob traduï, encara que d’una manera molt personal, gran part del *Llibre d’Amic e Amat* de Lull.

Baralles en català

Un capítol que esdevé especialment pintoresc és el que fa referència a les relacions entre Picasso i Manolo Hugué. Sabíem que aquest, en una ocasió, havia volatilitzat la cartera de Picasso. Max Jacob ens en forneix els detalls i ens explica que durant la picabaralla que sorgí entre els dos amics, Picasso “va defensar el seu bé en llengua catalana”. (Catàleg, pp.284 i 285).

D’on li podia venir a Max Jacob la seva atenció per la nostra cultura minoritària? Segurament ell creia en el localisme i en les ètnies culturals com a valor, perquè a l’exposició del Salon d’Antin de 1916 (on s’exhibeix per primera vegada *Les senyorettes del carra d’Avinyó*), ell hi figura com a ‘bretó’. Però també hi pot pesar el fet que Picasso, en els seus primers temps parisencs freqüenta, sobretot, molts catalans, començant pel seu marxant Manyac, que es va establir el contacte entre ell i Jacob.

Josep Palau i Fabre

Avui, 29 de desembre del 1994.